

247748

โมเดลเชิงสหศาสตร์ของสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของเศรษฐกิจฐาน
รายได้ และระดับการศึกษา ที่ผ่านระดับปริญญาตรี และระดับอุดมศึกษา

นางสาวอาภาพร อุษณีย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร. อรุณรัตน์ อุษณีย์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ปีการศึกษา 2553

วิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๐๐๐๑๕๒๒๓๗

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

โมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ
รายได้ และระดับการศึกษา ที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ

นางสาวอาภาพร อุษณรัศมี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A CAUSAL MODEL OF THAI RETIREES' SUBJECTIVE WELL- BEING: THE EFFECTS OF
PERCEIVED HEALTH, INCOME, AND EDUCATION MEDIATED VIA ACTIVITY LEVEL AND
DECISION CONTROL

Miss Arpaporn Ussanarassamee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Developmental Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาพของผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุ
งาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับ
การศึกษาที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการ
ตัดสินใจ

โดย

นางสาวอภาพร อุษณรัศมี

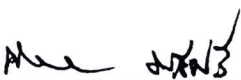
สาขาวิชา

จิตวิทยาพัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ

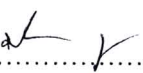
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

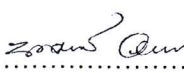
 คณบดีคณะจิตวิทยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คำนางค์ มณีศรี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ศิริวงศ์ ทับสายทอง)

 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวิมลสาร)

 กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย)

อาภาพร อุชนนรัศมี : โมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน
: อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับการศึกษา ที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม
และการควบคุมการตัดสินใจ. (A CAUSAL MODEL OF THAI RETIREES'
SUBJECTIVE WELL-BEING: THE EFFECTS OF PERCEIVED HEALTH, INCOME,
AND EDUCATION MEDIATED VIA ACTIVITY LEVEL AND DECISION CONTROL)
อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ, 182 หน้า.

247748

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน ในการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับการศึกษา ที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ ไปยังสุขภาวะของผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยตัวแปรแฝง 6 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัว กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุวัยเกษียณอายุงาน อายุ 55 ถึง 89 ปี ที่เคยทำงานมาไม่ต่ำกว่า 10 ปีจนถึงวันที่เกษียณอายุงาน จำนวน 440 คน ตรวจสอบความตรงของโมเดลโดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL 8.8 for students)

ผลการวิเคราะห์โมเดลพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 55.156, $df = 41$, $p = .069$, RMSEA เท่ากับ .028 ค่า Standardized RMR เท่ากับ .033 ค่า GFI เท่ากับ .984 และ ค่า AGFI เท่ากับ .952 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรสุขภาวะได้ร้อยละ 52.30 และมีรูปแบบอิทธิพลดังนี้ คือ 1) การรับรู้สุขภาพ ส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสุขภาวะผ่าน ระดับกิจกรรม 2) ระดับการศึกษา ส่งอิทธิพลโดยตรงต่อสุขภาวะ 3) รายได้ ส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสุขภาวะโดยผ่านการควบคุมการตัดสินใจ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงานที่รับรู้ว่าคุณภาพชีวิตจะส่งผลโดยตรงต่อการมีสุขภาวะที่ดีของตน และส่งผลทางอ้อมผ่านระดับการทำกิจกรรมที่สูงขึ้น อันจะนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดีได้ต่อไป นอกจากนี้ ผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงานที่มีการศึกษามากจะมีสุขภาวะที่ดี และการมีรายได้หลังเกษียณอายุงานในระดับสูง จะส่งผลโดยตรงให้ผู้สูงอายุวัยเกษียณอายุงานมีสุขภาวะที่ดี หรือส่งผลทางอ้อมโดยทำให้ผู้สูงอายุวัยเกษียณอายุงานรับรู้ว่าคุณภาพชีวิตสามารถควบคุมการตัดสินใจเลือกเกษียณอายุงานได้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดีได้เช่นกัน

สาขาวิชา.....จิตวิทยาพัฒนาการ.....
ปีการศึกษา.....2553.....

ลายมือชื่อ.....อภาพร อุชนนรัศมี.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5178105738: MAJOR DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

KEYWORDS : PERCEIVED HEALTH/ INCOME / EDUCATION/ ACTIVITY LEVEL/
DECISION CONTROL/ SUBJECTIVE WELL-BEING/ RETIREES

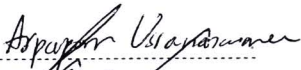
ARPAPORN USSANARASSAMEE: A CAUSAL MODEL OF THAI RETIREES' SUBJECTIVE WELL- BEING: THE EFFECTS OF PERCEIVED HEALTH, ACTIVITY LEVEL, EDUCATION, AND INCOME MEDIATED VIA ACTIVITY LEVEL AND DECISION CONTROL. ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR PANRAPEE SUTTIWAN, Ph.D., 182 pp.

247748

The purposes of this study were to develop and validate the causal model of Thai retirees' subjective well-being: the effects of *perceived health*, *income*, and *education* mediated via *activity level* and *decision control*. The developed model consisted of 6 latent variables and 15 observed variables. Participants were 440 Thai retirees, age 55 to 89, who had been continually working for at least ten years up until their retiring date. Structural equation model (LISREL 8.8 for student) was used for statistical analysis.

Structural modeling analyses indicated that the causal model was significantly well consistent with empirical data as indicated by Chi – square = 55.156, *df* = 41, *p* = .069, RMSEA = .028, standardized RMR = .033, GFI = .984, and AGFI = .952 Independent variables in the model accounted for 52.30 percent variance in subjective well-being. The causal model indicated 1) a direct effect of *education* on subjective well-being; 2) *perceived health* had both direct and indirect effects on subjective well-being through activity level and 3) similarly, *Income* had both direct and indirect effect s on subjective well-being through decision control.

Results suggested that perceiving oneself as having good health influences subjective well-being both directly and indirectly through retirees' higher activity level. Higher education directly influences retirees' subjective well-being. Having higher income also influences retirees' subjective well-being both directly and indirectly through higher decision control.

Field of Study : Development Psychology Student's Signature
Academic Year : 2010 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณระพี สุทธิวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ถ่ายทอดความรู้ แนะนำและตรวจแก้ไขงานของผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่ ทั้งยังส่งเสริม สนับสนุนผู้วิจัยด้วยความเมตตาตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย รองศาสตราจารย์ ศิราภรณ์ ทับสายทอง รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร และ รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำที่มีคุณค่าในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วรณี แกมเกตุ ผู้ซึ่งกรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ในคณะจิตวิทยาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทั้งยังคอยสอบถาม กระตุ้นเตือนให้เกิดความก้าวหน้าในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ พันเอก(พิเศษ)หญิง พิกุล ไพบาลเวชกรรม ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำกลุ่มเขตที่ 3 ที่กรุณาเมตตาให้ข้อมูลเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ และอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บข้อมูลด้วยความเอ็นดูและปราศจากเงื่อนไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยสำเร็จลงได้

ขอบคุณ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนทสกุล คุณสันทัต พรประเสริฐมานิต คุณจิรพัฒน์ วัชรกุล และคุณนิพัทธ์ พิชญโยธิน รุ่นพี่คณะจิตวิทยาที่สละเวลาอันมีค่าแนะนำและชี้แจงข้อสงสัยของผู้วิจัยด้วยความเต็มใจเสมอมาทุกครั้งแม้ว่าจะ ขอขอบคุณรุ่นพี่และรุ่นน้องคณะจิตวิทยาทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านจิตใจ

ขอบคุณคุณปาริย์ หวังรุ่งกิจ และคุณศุภสุตา สุขเจริญผล ที่คอยเป็นธุระช่วยเหลือผู้วิจัยทั้งเรื่องเล็กและเรื่องใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นกำลังใจและเป็นกัลยาณมิตรของผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอบคุณคุณภาคภูมิ วาณิชกะที่คอยสนับสนุน และดูแลผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ทั้งยังเป็นกัลยาณมิตรผู้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้พบกับวิถีทางในการใช้ชีวิตอันมีค่าสูงสุด

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้ชีวิต ดูแล ประคับประคอง และสนับสนุนผู้วิจัยในทุกด้านอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้วิจัยเติบโตมาอย่างสมบูรณ์พร้อมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ผู้วิจัยขอยกคุณงามความดีทั้งหมดกราบบูชาบิดา มารดาของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
สุขภาวะ	4
ความหมายของสุขภาวะ	5
องค์ประกอบของสุขภาวะ.....	8
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะ.....	13
วัยเกษียณอายุงาน.....	19
พัฒนาการในวัยเกษียณอายุงาน	20
ความหมายของการเกษียณอายุงาน.....	30
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะในวัยเกษียณอายุงาน.....	32
การรับรู้สุขภาพ.....	32
รายได้และระดับการศึกษา	36
ระดับกิจกรรม.....	38
การควบคุมการตัดสินใจ	42
โมเดลเชิงสาเหตุของความพึงพอใจในชีวิตในผู้สูงอายุ ของ Markides และ Martin (1979)	46
โมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของ การรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับการศึกษาที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ	47
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	49
สมมติฐานในการวิจัย.....	49
ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย	49
ขอบเขตของการวิจัย	50
คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย.....	50

ประโยชน์ที่ได้รับ	51
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย	52
กลุ่มตัวอย่าง	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
การพัฒนาเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	53
แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป	53
มาตรวัดการรับรู้สุขภาพ	53
แบบสอบถามระดับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน	60
มาตรวัดการควบคุมการตัดสินใจ	63
มาตรวัดสุขภาวะ	69
การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝง	77
การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
การวิเคราะห์ข้อมูล	85
บทที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	87
ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะ ผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน	92
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลัง เกษียณอายุงาน	96
บทที่ 4 อภิปรายผลการวิจัย	106
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	112
รายการอ้างอิง	120
ภาคผนวก	128
ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	129
ภาคผนวก ข. ตารางผลการวิเคราะห์ค่าความคงที่ภายในของมาตรวัดที่ใช้การวิจัย	130
ภาคผนวก ค. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	137
ภาคผนวก ง. รายชื่อผู้ช่วยวิจัย	149
ภาคผนวก จ. สัญลักษณ์ทางสถิติ	150

ภาคผนวก จ. รายงานผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาพของผู้สูงอายุ ไทยหลังเกษียณอายุนาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้และระดับการศึกษาที่ส่งผ่าน ระดับกิจกรรมและการควบคุมการตัดสินใจ	153
ภาคผนวก ข. ตารางค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก ที่ส่งอิทธิพลไปยังตัวแปรสังเกตได้ภายใน	177
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	182

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	รายการกิจกรรมที่ผู้สูงอายุเข้าร่วมในช่วงวัยเกษียณอายุงาน เรียงลำดับตาม ความถี่ที่พบจากมากที่สุด ไปถึ้น้อยที่สุด 13 อันดับ	61
2.2	รายการกิจกรรมแบ่งตามแนวคิดกิจกรรมของ Lemon และคณะ.....	62
2.3	ความถี่ของสาเหตุต่างๆ ในการเกษียณอายุงานก่อนเวลาที่กำหนด (N = 55)	66
2.4	เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัว แปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงการรับรู้สุขภาพในโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะ ผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และ ระดับการศึกษา ที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ.....	78
2.5	ผลการตรวจสอบความตรงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบการรับรู้สุขภาพ.....	79
2.6	เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัว แปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงระดับกิจกรรมในโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะ ผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และ ระดับการศึกษา ที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ.....	81
2.7	ผลการตรวจสอบความตรงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบระดับกิจกรรม.....	82
2.8	เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัว แปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงสุขภาวะในโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุ ไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับ การศึกษา ที่ส่งผ่านระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ.....	83
2.9	ผลการตรวจสอบความตรงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะ	84
3.1	ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	87
3.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน จากตัวแปรต่างๆในโมเดล (N = 440)	95
3.3	ค่า Factor Loading, Standardized Solution Matrix, Completely Standardized Solution Matrix และ Factor Score Regression ของตัวแปร ภายในโมเดล	100
3.4	เมทริกซ์พหุคูณของตัวแปรแฝง E และ K.....	104
3.5	ตารางเปรียบเทียบค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสมบูรณ์ของอิทธิพลรวม กับค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ภายนอกและตัวแปรสังเกตได้ภายใน ...	105

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	โมเดลการวัดสุขภาวะตามแนวคิดของ Diener และคณะ (2009).....	13
1.2	โมเดลการวัดการรับรู้สุขภาพของ Ware (1976).....	34
1.3	โมเดลการวัดระดับกิจกรรมของ Lemon และคณะ (1972)	40
1.4	โมเดลเชิงสาเหตุของความพึงพอใจในชีวิตในผู้สูงอายุ ของ Markides และ Martin (1979)...	46
1.5	โมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับการศึกษาที่ส่งผ่านโดยระดับกิจกรรม และการควบคุมการตัดสินใจ	48
2.1	โมเดลการวัดองค์ประกอบการรับรู้สุขภาพ.....	80
2.2	โมเดลการวัดองค์ประกอบระดับกิจกรรม.....	82
2.3	โมเดลการวัดองค์ประกอบสุขภาวะ.....	84
3.1	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของโมเดลเชิงสาเหตุของสุขภาวะผู้สูงอายุไทยหลังเกษียณอายุงาน : อิทธิพลของการรับรู้สุขภาพ รายได้ และระดับการศึกษาที่มีระดับกิจกรรมและการควบคุมการตัดสินใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน	97